

Češka bo dobila inštitut za zgodovinski spomin

NINO KOŠUTIĆ

PRAGA
(OD NAŠEGA SODELAVCA)

Češka republika bo dobila svojo različico inštituta za zgodovinski spomin, podobno tistima na sosednjem Poljskem in Slovaškem, ki sta skoraj povsem pristojna za novi val obsežne lustracije na podlagi komunistične preteklosti. Češki inštitut za preučevanje totalitarnih režimov - parlament je izglasoval njegovo ustanovitev ob odločnem nas-

protovanju opozicijske levice - se bo osredotočil na nastanek in prakso nacizma in komunizma, še zlasti pa na delovanje njihovih tajnih služb in spiske njihovih agentov in sodelavcev.

Takšne dosjeje bo obravnaval nanovo ustanovljeni Arhiv varnostnih sil v okviru novega inštituta. V njem ne bodo mogli biti zaposleni bivši člani češke komunistične stranke in niti kandidati za članstvo v njej, še posebno ne tisti, ki so službovali v takratnem represivnem aparatu

oziroma so z njim sodelovali.

Poslanci Čeških socialnih demokratov (ČSSD) so pred glasovanjem o novem inštitutu zapustili dvorano spodnjega doma parlamenta, vendar so za njegovo sprejetje zadoščali glasovi preostalih 98 poslancev Državljanskih demokratov (ODS) in njihovih koalicijskih partnerjev, Krščanskih demokratov (KDU) in Zelenih. Socialni demokrati desnosredinski vladi očitajo, da namerava inštitut prepustiti ODS. Njihov poslanec **David Rath**

celo meni, da bo ta ustanova v resnici onemogočila svobodno zgodovinsko preučevanje. Opozicija zato napoveduje možnost, da se v zvezi z inštitutom obrne na ustavno sodišče. Sprašuje se namreč o pravih namerah njegove ustanovitve in ga označuje za propagandno orodje, ki ogroža človeško dostojanstvo.

Njegovi nasprotniki navajajo, da je podoben poljski inštitut povsem prevzel nalogo izvajanja dokaj toge lustracije na Poljskem, čeprav pobudniki češkega

inštituta zagotavljajo, da želijo zgolj spodbuditi preučevanje mehanizmov in prakse totalitarnih režimov ter urediti obsežno dokumentacijo iz tistega časa. Predvsem pa poudarjajo, da bodo na čelu inštituta neodvisni akademiki in da bodo njegovo delo nadzorovali politiki in predstavniki nevladnih organizacij.

Inštitut bo analiziral in objavil ključne in še neznane dokumente iz časa nacizma in komunizma in imena tistih, ki

so službovali v njihovih tajnih službah oziroma so z njimi sodelovali.

Češka lustracija se je začela tako rekoč takoj po padcu komunizma pred 17 leti: uslužbencem bivšega režima oziroma represivnega aparata so prepovedali delati v državnih službah. Kdor je hotel v državno službo, je moral k prijavi med drugim priložiti poseben lustracijski certifikat. Zakon o lustraciji, sprejet leta 1991, so leta 2000 podaljšali za nedoločen čas.